

Sampsa Vanhala

”SE KUITENKIN LIIKKUU!”

**Henkilökohtaisen laulajaidentiteetin kehittyminen Eino Leino -konsertti-
projektin kautta**

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikin koulutusohjelma
Kesäkuu 2018**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Kesäkuu 2018	Tekijä/tekijät Sampsä Vanhala
Koulutusohjelma Musiikki		
Työn nimi ”SE KUITENKIN LIIKKUU!”. Henkilökohtaisen laulajaidenteetin kehittyminen Eino Leino -konserttiprojektin kautta		
Työn ohjaaja Kirsti Rasehorn	Sivumäärä 30 + 2	
Työelämäohjaaja Kirsti Rasehorn		
<p>Laulajan laulu -opinnäytetyökonsertti järjestettiin Kokkolassa toukokuussa 2018. Konsertti koostui Vesa-Matti Loirille Eino Leinon runoihin sävelletyistä kappaleista, jotka lauloin bändin säestyksellä. Opinnäytetyö koostuu tästä taiteellisesta sekä kirjallisesta osiosta.</p> <p>Opinnäytetyön päällimmäisenä tarkoituksena oli tutkia oman henkilökohtaisen laulajaidenteetin ja taiteilijuuden kasvua ja niiden kehittymisen prosessia. Mikä tekee laulajan? Mistä aineksista syntyy vaikuttava tulkinta? Tutkin aihetta kolmesta eri näkökulmasta: Eino Leinon runojen ja ajatusmaailman, Vesa-Matti Loirin tulkintojen, sekä omien tulkintojeni ja kokemusteni kautta.</p> <p>Tutkimus on laadullinen tapaustutkimus, minkä lisäksi siinä käytetään etnografista tutkimusotetta, tutkivaa ja kokemuksellista oppimiskäsitystä, runo- ja tekstianalyysia sekä kulttuurintutkimuksellista näkökulmaa. Lähdeaineistona käytettiin Eino Leinon elämäkertakirjoja ja muuta häneen liittyvää kirjallisuutta, Vesa-Matti Loirin haastatteluja, omia kokemuksiani sekä tutkimusmetodikirjallisuutta.</p> <p>Opinnäytetyön taiteellisena osiona toiminut konsertti onnistui hyvin niin tulkinnan rakentamisen kuin laulajaidenteettini ja oman itseni kehittämisen kannalta. Prosessin myötä myös valmiuteni konsertin järjestämiseen paranivat ja usko omaan taiteilijuuteeni kasvoi. Lisäksi tietämykseni Eino Leinosta ja Vesa-Matti Loirista sekä heidän motiiveistaan taiteen tekemisen taustalla syvenivät.</p> <p>Opinnäytetyötä voivat hyödyntää laulajat sangen moninaisesti: laulajaidenteetin vahvistamiseen, henkilökohtaisen tulkinnan rakentamiseen ja Leinon tekstien tulkitsemiseen. Instrumenttiopettajat saavat työstä työkaluja oppilaidensa yksilölliseen kohtaamiseen ja empaattiseen opettamiseen.</p>		

Asiasanat Ajankuva, Eino Leino, konsertti, laulajaidenteetti, runo, runoanalyysi, taiteilijuus, tulkinta, Vesa-Matti Loiri
--

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date June 2018	Author Sampsä Vanhala
Degree programme Music		
Name of thesis "SE KUITENKIN LIIKKUU!". The development of a personal singer's identity through an Eino Leino concert project		
Instructor Kirsti Rasehorn		Pages 30 + 2
Supervisor Kirsti Rasehorn		
<p>The thesis concert called Laulajan laulu was held in May, 2018 in Kokkola, Finland. The concert consisted of Finnish poet Eino Leino's poems, composed for Vesa-Matti Loiri, which I sang with a band. The thesis consists of this artistic part and a written part.</p> <p>The main purpose of the thesis was to study the development process of personal singer's and artistic identity. What makes a singer? What an expressive interpretation consists of? The subject was viewed from three different angles: Eino Leino's poetry and mindset, Vesa-Matti Loiri's interpretation and my own personal experiences and interpretation as well.</p> <p>The study is a qualitative case study which uses an ethnographic approach, exploratory and experiential learning, poetry and text analysis, and cultural study. Eino Leino biographies, interviews of Vesa-Matti Loiri, research method literature and my own experiences were used as source material.</p> <p>The concert that served as the artistic part of the thesis was successful in terms of constructing an interpretation as well as my singer's identity and self-development. Through the process my ability to organize a concert improved and the faith in my own artistic identity grew. In addition to that, my knowledge of Eino Leino and Vesa-Matti Loiri and their motives behind the making of art were deepened.</p> <p>The thesis can be utilized by singers in many ways: to strengthen the singer's identity, to construct a personal interpretation and to interpret Leino's texts. The work gives instrumental teachers tools for individual encounter and empathic teaching.</p>		

<p>Key words Artistic identity, concert, Eino Leino, interpretation, poem, poetry analysis, Vesa-Matti Loiri, zeitgeist, singer's identity</p>

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2 EINO LEINO	3
2.1 Keskeisimmät elämänvaiheet	3
2.2 Aatteet ja elämänarvot.....	4
2.3 Runojen tyyli.....	6
3 VESA-MATTI LOIRI TULKITSIJANA.....	8
3.1 Lahjakas moniosaaja	8
3.2 Runojen tulkki	8
4 TUTKIMUSMENETELMÄT.....	10
4.1 Laadullinen tapaustutkimus.....	10
4.2 Tutkiva ja kokemuksellinen oppiminen.....	11
4.3 Runo- ja tekstianalyysi	11
4.4 Etnografinen tutkimus	12
4.5 Kulttuurisidonnaisuus, kulttuurintutkimus.....	13
5 OPINNÄYTETYÖKONSERTTINI.....	14
5.1 Konsertin suunnittelu	14
5.2 Harjoitusvaihe	15
5.3 Muut käytännön järjestelyt.....	15
6 KOLME AIKAPERSEKTIIVIÄ LAULUIHIN	17
6.1 Leino	18
6.1.1 ”Se kuitenkin liikkuu!”	19
6.1.2 Laulajan laulu	20
6.2 Loiri	21
6.2.1 ”Se kuitenkin liikkuu!”	21
6.2.2 Laulajan laulu	22
6.3 Vanhala	23
6.3.1 ”Se kuitenkin liikkuu!”	24
6.3.2 Laulajan laulu	25
7 LOPPUSANAT	26
LÄHTEET	28
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä teen matkan omaan taiteilijuuteeni ja ajatuksiini laulamisesta. Toisaalta vertaan runoilija Eino Leinon sekä muusikko Vesa-Matti Loirin sielunmaisemia omaani. Käsitelen sitä, miksi laulan, mistä laulan ja minkä puolesta seison. Miten olen aloittanut laulamisen? Pohdin, miten olen kehittynyt taiteilijana, millainen taiteilija haluan olla tulevaisuudessa ja mitä haluan antaa ja saada laulamisellani? Opinnäytetyö koostuu kahdesta osasta; opinnäytetyökonsertista, jossa laulan Vesa-Matti Loirille Eino Leinon runoihin sävellettyjä lauluja, sekä tästä kirjallisesta työstä, jossa tutkin omaa laulajaidentiteettiäni sekä Leinon tekstitulkintoja kolmelta kannalta: Leino itse, Vesa-Matti Loiri ja minä itse. Konserttiini valitsin kymmenen kappaletta, jotka koskettavat minua syvästi. Näistä kappaleista olen valinnut vielä kaksi kappaletta, joita tarkastelen syvemmin tässä työssä. Laulajan laulu -niminen konsertti järjestettiin keskiviikkona 9.5.2018 Keski-Pohjanmaan Konservatorion salissa. Kaikki konsertissa esitetyt kappaleet olivat Vesa-Matti Loirin Eino Leino -albumeilta.

Tarkemmin tutkittaviksi kappaleiksi valitsin kappaleet ”Se kuitenkin liikkuu!” ja Laulajan laulu. Laulut eroavat toisistaan monella tapaa. Ne poikkeavat tunnelmaltaan ja musiikillisesti ne ovat erilaisia. Tästä syystä tulkintani kappaleista eroavat toisistaan melkoisesti. Pyrin Eino Leinon elämäkertoja ja aikalaiskuvauksia lukemalla pääsemään sisälle hänen ajatuksiinsa ja ymmärtämään miksi hän on kirjoittanut kyseiset runot juuri niin kuin on kirjoittanut. Mitä hän on tarkoittanut ilmaistessaan jonkun asian juuri tietyllä tavalla? Sen lisäksi tutkin miten Loiri on ne tulkinnut 1970- ja 1980-luvuilla. Nämä selvitettyäni, pohdiskelen vielä sitä, miten itse nämä tekstit ymmärrän, miten ne tulkitsem ja esitän. Eroaako oma tulkintani Leinon omista ajatuksista ja toisaalta taas Loirin tulkinnasta?

Tutkimuksellisesti työssäni kyse on paitsi tekstin tulkinnasta ja diskurssianalyysistä, myös tutkivasta ja kokemuksellisesta oppimisesta. Tapaustutkimukseni keskiössä on kolme tapausta, näkökulmaa: Leino, Loiri ja minä.

Jotta voisin päästä oman tulkintani lähteille, täytyy tutkia hieman myös omaa historiaani musiikin parissa. Olen musiikkiperheestä, joten musiikki on kuulunut elämääni aina. Olen kuullut monenlaista musiikkia aivan pienestä lapsesta asti ja kotona aina soiteltiin ja laulettiin jotain.

Harrastin itse käyrätorvensoittoa yhdeksänvuotiaasta saakka ja opiskelin sitä musiikkiopistossa. Kuitenkin minussa on aina asunut laulaja. Lapsena kuuntelin kun isäni lauloi ja lauloin mukana. Suosikkikappaleitamme ovat olleet Lapin kesä, Albatrossi, Vanhoja poikia viiksekäitä sekä Veteraanin iltahuuto; näitä lauloimme ja laulamme edelleen isäni kanssa.

Keväällä 2014 päätin ottaa klassisia laulutunteja Suomen Raamattuopistolla opiskellessani ja opettajani kehotti minua hakemaan musiikin ammattiopintoihin laulua opiskelemaan. Niinpä samana keväänä hain Centria-ammattikorkeakouluun ja pääsin sinne opiskelemaan musiikki-pedagogiksi, klassinen laulu pääaineena. Näiden neljän opiskeluvuoden aikana olen kehittynyt huimasti niin laulajana kuin muusikkona yleensäkin. Olen tehnyt ensimmäisen oopperaroolini, laulanut isoja kuoroteoksia, soittanut raskasta rokkia sähköbassolla, tehnyt musikaalirooleja, sekä tehnyt ulkomaanmatkan puhallinorkesterin kanssa. Muusikkouteni on monipuolistunut ja kasvanut, olen oppinut tarttumaan uudenlaisiin haasteisiin ja nauttimaan musiikista. Kaikki tämä kuuluu myös laulussani. Olen saanut paljon palautetta siitä, että uskallan olla lavalla oma avoin itseni ja heittäytyä tulkintaan.

Yksi suuri syy laulamiselleni on lisäksi änkytys. Olen änkyttänyt koko elämäni ja usein minulla on ollut vaikea ilmaista itseäni puhumalla. Olen takellellut sanoissa, jäänyt kiinni kirjaimiin, enkä ole välttämättä saanut sanotuksi mitään. Niin kuin useimmilla änkyttäjillä, laulaminen luonnistuu kuitenkin ongelmitta. Jokin laulutekniikassa on sellaista, että laulaminen on sujuvaa, eikä lukkoja tule. Minäkin olen siis laulanut, että saisin ilmaista itseäni, rentoutettua puhelihaksia ja rauhoituttua jotta änkytys ei alkaisi ahdistaa. Myös jonkun roolin esittäminen on yleensä vähentänyt änkytystä valtavasti. Laulaessa on helppo heittäytyä johonkin rooliin, joten olen usein keskustellut itsekseni jossain roolissa joko puhuen tai laulaen. Musiikki ja laulu on ollut minulle pakokeino tästä maailmasta, eräänlainen turvapaikka. Tässä työssä tarkastelen syitä laulamiselleni ja laulamisen ”pakolle”.

2 EINO LEINO

Mikä tekikään Armas Einar Leopold Lönnbohmista sen surumielisen, uhmakkaan, ahdistuneen ja niin rakastetun Eino Leinon, jonka kaikki suomalaiset tuntevat? Tässä luvussa tarkastelen Eino Leinon elämää ja tuotannon ominaispiirteitä hänestä kertovan kirjallisuuden avulla. Olen jakanut tarkastelun kolmeen osaan; keskeisimpiin elämänvaiheisiin, aatteisiin ja elämänarvoihin sekä runojen tyyliin.

2.1 Keskeisimmät elämänvaiheet

Armas Einar Leopold Lönnbohm syntyi 6. heinäkuuta 1878 Paltamossa, Kainuussa ja kuoli 10.1.1926 nykyisessä Tuusulassa 47-vuotiaana. Hän oli nuorin kymmenestä sisaruksesta. Hänen veljensä Kasimir Lönnbohm käytti Leinoa runoilijanimenään ja ehdotti tätä myös pikkuveljelleen tämän kirjoittaessa ensimmäisen merkittävän runonsa kahdentoista vuoden ikäisenä (Mäkelä 1997, 12.) Leino sopi hänelle erityisen hyvin nimeksi, tarkoittaahan se suruisaa, murheellista ja kaihoisaa (Helttunen & Saure 2002, 17). Eino Leinosta kasvoi kirjailija, runoilija, lehtimies ja kriitikko ja hän on Suomen rakastetuimpia ja tunnetuimpia runoilijoita. Hän käytti Eino Leino -nimen lisäksi myös nimiä Mikko Vilkastus, Kanttori Sepeteus ja Teemu julkaistessaan pakinoita ja muita kirjoituksia eri lehdissä. Leinon veljet olivat niin ikään runoilijoita, ja ehkä heidän innoittamana Eino julkaisi esikoiskokoelmansa Maaliskuun lauluja vuonna 1896. (Rajala 2017.) Runokokoelmia hän julkaisi yhteensä 32, jonka lisäksi hän kirjoitti niin kaunokirjallista- kuin asiaproosaa ja näytelmiä sekä suomensi paljon kirjallisuutta; Topeliusta, Runebergiä, Goethea ja Dantea. Leino julkaisi 25 proosateosta ja 25 näytelmää sekä 16 käännöstä eli lähes sata teosta. (Biografiakeskus 2015.)

Leino kävi koulua Kajaanissa, Oulussa sekä Hämeenlinnassa ja kirjoitti ylioppilaaksi Hämeenlinnan lyseosta vuonna 1895. Koulujen jälkeen, vuonna 1898 hän perusti Kasimir-veljensä kanssa lyhytikäiseksi jääneen Nykyaika-lehden, joka ajoi lopulta molemmat veljekset velkoihin. Kun yliopisto-opinnotkaan Helsingin yliopiston historiallis-kielitieteellisellä osastolla eivät edenneet alkeisopintoja ja ns. pikku-teologia pidemmälle, pestautui Leino vuonna 1899 Päivälehdessä vakituisesti teatteri- ja kirjallisuusarvostelijaksi. Elämänsä aikana hän toimi pakinoitsijana, toi-

mittajana, arvostelijana sekä päätoimittajana useissa eri lehdissä, esimerkiksi Hämeen Sanomissa, Helsingin Sanomissa, Päivälehdessä sekä Sunnuntai-lehdessä. Leino vaikutti suurimman osan elämästään Helsingissä, tehden ulkomaanmatkoja mm. Berliiniin, Pariisiin sekä Vieroon. (Helttunen & Saure 2002.)

Leino oli naimisissa kolme kertaa, ensin vuosina 1905–1910 Freya Schoultzin kanssa. Tuosta liitosta syntyi Leinon ainoa lapsi Eya Helka (1906–1987). Toinen avioliitto solmittiin vuonna 1913 Robert Kajanuksen tyttären Aino Kajanuksen (1888–1948) kanssa ja se kesti vain vuoden. Kun hän vuonna 1921 eräässä illanvietossa spontaanisti kosi nuorta pankkivirkailijaa Hanna Laitista (1891–1929), tiesi hän nopeasti, että avioliitto oli suurta erehdystä. He olivat kuitenkin virallisesti naimisissa aina Leinon kuolemaan saakka. Hänen suurin rakkautensa oli kuitenkin Hilja Onerva Lehtinen, taitelijanimeltään L. Onerva (1882–1972), joka oli niin ikään kirjailija ja runoilija. (Helttunen & Saure 2002, 26–34.) L. Onerva onkin kirjoittanut Leinosta paljon, muun muassa ensimmäisen kattavan Eino Leino -elämäkerran, joka julkaistiin vuonna 1932. Kirjailija Aino Kallas (1878–1956) oli Leinon toinen suuri lemmen kohde. (Helttunen & Saure 2002, 26–34.)

Leino kirjoitti paljon, mutta kansalaissodan jälkeen hän oli murtunut mies. Hän koki olevansa vastuussa sodan tapahtumista. Kansa ei ollutkaan enää sivistynyttä ja henkisesti ylevää, vaan villiheimo, jolla oli alhaiset pyrkimykset. Leino julkaisi kuitenkin vielä joitain runokokoelmia sekä omaelämäkerrallisen *Elämäni* kuvakirjan vuonna 1925. (Helttunen & Saure 2002, 76–77.) Runsas juhliminen ja alkoholinkäyttö kiihkeimpinä kirjailijavuosina ravisuttivat Leinon terveydentilan ja ajoivat hänet lepokoteihin ja parantoloihin. Lopulta hän kuoli tammikuussa 1926 Tuusulan Nuppulinnassa vain 47-vuotiaana. (Helttunen & Saure 2002, 98–101.) Runoilijan kuolinsyyksi arvioitiin useasti aivoverenvuotoa ja selkäydintautia, mutta hänen lääkäriinsä Väinö Lindén on myöhemmin vahvistanut, että Leino kuoli syfilisperäiseen vatsasairauteen (Rajala 2017, 556–557).

2.2 Aatteet ja elämänarvot

Eino Leino rakasti luontoa. Tuo rakkaus juontuu jo nuoruuden samoiluista Paltamon ja Sotkamon metsissä. Erityisesti Vuokatin vuoren jylhyys vaikutti Leinoon ja se näkyy myöhemmässä tuotannossa laajasti. (Helttunen & Saure 2002, 14.) Tämä rakkaus luontoon kirvoitti Leinoa

kirjoittamaan paljon runoja luonnosta ja kuvailemaan asioita luonnon avulla. Myös koti ja kotiseutu oli hänelle tärkeitä. Vaikka hän lähti kodistaan jo nuorena, hän kaipasi sinne jatkuvasti ja kotiseutu on läsnä hänen tuotannossaan. Elämäni kuvakirjassa, joka ilmestyi vuonna 1925, hän muistelee näin:

”Talo lahden rannalla korkeitten riippakoivujen suojassa, vastapäätä sankkaa kuumimetsää - - Paikka jossa seison, on pyhä. Ja vanha pyhiinvaeltaja siinä kumartuneekin. Tuossa ovat lehdot, jossa liikuin, tuossa kivet, joilla kiikuin. Täällä jokainen kynnys tuntee minut, täällä jokainen aidanseiväs minua vieläkin tuttavana tervehtää.” (Leino 1925.)

Leinon tuotanto kuuluttaa kulttuurin arvoa sekä ihmisen oikeutta oman yksilöllisyytensä toteuttamiseen. Tämä ei ole egoistista oman minän palvontaa ja etujen saalistamista, vaan yksinkertaisesti sitä, että ihmisellä on oikeus toteuttaa syntymälahjanaan saamaansa yksilöllisyyttä ja se koituu koko kansakunnan ja ihmiskunnan hyväksi. Näin ollen kulttuuri ei ole anonyymia ja alisteista jollekin auktoriteetille, vaan se on riippuvaista yksilön vapaasta tahdosta ja toiminnasta. Leinon mielestä kulttuurin tekemisessä ei tarvinnut tavoitella sitä, että ”kansa” sen ymmärtäisi, vaan taituruutta itsesään tuli arvostaa ja kehittää. Tämä ei silti johtanut siihen, mitä 1900-luvun alun avantgardismissa maailmalla usein tapahtui, eli että taiteen yhteiskunnallinen ulottuvuus kiellettäisiin tai kielen kommunikatiivinen tehtävä kyseenalaistettaisiin. (Lassila 2000, 111–112.)

Leino pyrki luomaan jotain uutta romantiikan ja snellmannilaisuuden¹ synteesisistä. Hän kutsui sitä kansalliseksi uusromantiikaksi. Leino piti kansaa ylevänä ja sivistyneenä, mutta tuli huomaamaan sortovuosien ja sisällissodan vaikutuksesta, että sivistys oli vain pintaa ja kansan siveellisen ryhdin pettämisen myötä sen alkuperäinen raakuus nousi näkyville. Tämän pettymyksen myötä runoilija alkoi nostamaan itseään yhä enemmän hengen aristokraatiksi. Tämä harvalukuinen suurten yksilöiden joukko saattoi kääntää selkänsä kansalle ja koko kansakunnalle, koska kansa oli villiheimo, eikä leinolaisen kulttuuriheeroksen arvoinen. Kun Leino tajusi, ettei hän saa tavoittelemaansa paikkaa kansakunnan henkisenä johtajana, alkoi hän yhä enemmän erottua kansasta. Hän koki, että elää eri maailmassa kuin tavalliset ihmiset, eivätkä nämä ansaitse poikkeusyksilön, eli Leinon, saavutuksia. (Lassila 2000, 113–115.)

¹ ”Romanttisen käsityksen mukaan kansa kollektiivina oli suomalaisen kulttuurin kasvualusta ja snellmannilaisen ajatuksen mukaan se, eliitin johtamana, oli myös kollektiivisessa maailmanhistoriallisessa vastuussa maailmaa vallitsevan järjen suunnitelman toteutumisesta” (Lassila 2000, 113).

Runoilijan erakoituminen johti mielestäni myös siihen, että hän pystyi kirjoittamaan monipuolisia runoja. On kertomus löysäläisestä, kulkijasta, joka julistaa rikkumatonta vapauttaan, mutta toisaalta on myös riipaiseva Tulkaa kotiin, joka kertoo saapuvasta pimeydestä ja kuolemasta. Leino ei ole enää niin vahvasti kahlehdittuna ylevän aatteen kahleisiin, jotka pakottivat häntä kirjoittamaan kansan sivistyksestä.

Kun tutkii Eino Leinon tuotantoa voi nopeasti havaita hänen uskovan johonkin ylempään, johonkin voimaan, jota hän kutsuu esimerkiksi Jumalaksi, Luojaksi, kuninkaaksi tai valtiaaksi. Maria-Liisa Nevala määritteli väitöskirjassaan Mielikuvien taistelu. Psykologinen aatetausta Eino Leinon tuotannossa (1972), että Leinoa kiinnosti nietzcheläinen ”uuspakanuus” ja siihen yhtynyt panteismi, eivät niinkään okkultistiset tai mystiset virtaukset (Nevala 1972). Leino yritti luoda panteismin, uuspakanuuden ja alkusuomalaisuuden välille jonkinlaista kalevalaista synteesiä. Häneen vaikutti kuitenkin myös antiikin uskonnoista nouseva alkukristillisuus. Taiteilija on koonnut koko moneen suuntaan haarautuvan aaterakennelmansa yhdeksi kokonaisuudeksi teoksessaan Alla kasvon Kaikkivallan. (Rajala 2017, 260.)

Vaikka Leino käänsi selkänsä kansalle, hänen tavoitteensa kariutuivat ja hän katkeroitui elämänsä loppuaikoina, voidaan silti sanoa, että hän oli yksi maamme suurimmista vapauden puolesta taistelijoista. Leino itse kirjailee vuonna 1915 kirjansa Elämän koreus esipuheessa:

”Ei riitä nimittäin, että kerran saavuttaa vapautensa. Täytyy alituisesti taistella siitä, niin sisäisestä kuin ulkonaisesta vapaudestaan. Missä tuo taistelu on päättynyt, lakkaa elämä, kaikki kuolee, kangistuu, myrkyttyy ja mätänee. Pidän taistelua vapaudesta kunkin ihmisen korkeimpana, kuolemattomimpana siveellisenä tarkoituksiperänä. Täytyy voida olla rehellinen muille ja itselleen. Asia on mitä yksinkertaisin. Mutta sen käytännöllinen toteuttaminen sen sijaan on mitä vaikein ja vaatii ihmisen jokahetkistä, ylivoimaista ponnistusta.” (Leino 1915)

2.3 Runojen tyyli

Eino Leino kirjoitti paljon rakkausrunoja, yhteiskunnallisia runoja sekä runoja merkittävistä henkilöistä (Helttunen & Saure 2002, 49). Leino luki paljon Kalevalaa ja siteerasi sitä mielellään (Mäkelä 1997). Kalevalan vaikutus on myös huomattavissa hänen teksteissään, eritoten varhaisissa runoissa. Suomela-runossa hän ylistää Kalevalan sankareita sekä Lönnrotia, Rune-

bergia ja Snellmania. Leino tunsu jo nuorena hyvin Suomen historiaa ja kulttuuria ja ihaili Topeliuksen ja Kiven runoutta. (Helttunen & Saure 2002, 50.) Näiden mestareiden tyylin tunteminen ei voi olla näkymättä Leinin omassa tuotannossa.

Helkavirsiä-runokokoelmassaan Leino käyttää kalevalamittaa, eli itämerensuomalaista nelipolvisia trokeeta. Hän ei kuitenkaan tyydy vain käyttämään samaa mittaa kuin esikuvansa Lönnrot, vaan hän kehittää kalevalamittaa yhdistäen siihen uudempia eurooppalaisia runovirtauksia (Kirjasampo 2018). Tiivistämällä sanontaa, terästäväällä ja muuntelemalla kuvia, keksimällä oikoteitä sekä luomalla omia vertauksia ja suggestiivisia kuvia hän uudisti kansanrunon kieltä (Koppa 2013).

3 VESA-MATTI LOIRI TULKITSIJANA

Vesa-Matti Loiri on yksi rakastetuimmista suomalaisista viihdetaitelijoista. Loiri syntyi 4. tammiukuuta vuonna 1945 Helsingissä.

3.1 Lahjakas moniosaaja

Vesa-Matti Loiri oli jo nuorena lahjakas monella alalla. Hän pelasi muun muassa jalkapalloa Helsingin Jalkapalloklubin edustusjoukkueessa ainakin yhden Suomen Cupin ottelun, voitti Suomen mestaruuksia vesipallossa ja käsipallossa, sekä harrasti nyrkkeilyä ja biljardia (Lempinen 2011; Kouvolan Sanomat 1972). Loiri on tehnyt uraa niin koomikkona, näyttelijänä kuin kaatujanakin ja hän on tunnettu myös huilunsoitostaan. Hän on myös edustanut Suomea Euroviisuissa, vuonna 1980 kappaleellaan Huilumies. (Aunila 2011; Rytsä & Säilynoja 2015; Lindfors 2017.) Ensimmäisen elokuvaroolinsa hän teki elokuvassa Pojat, mutta todelliseksi kansansuosikiksi hän nousi yhdessä Pertti ”Spede” Pasasen kanssa tehtyjen Uuno Turhapuro - elokuvien myötä, joissa hän näytteli laiskaa Uuno Turhapuroa (Himberg 2013). Mika Kaurismäki on tehnyt Loirista dokumenttielokuvan Vesku, joka ilmestyi vuonna 2010 (Aro 2010). Luukuisten viihdealan palkintojen lisäksi Vesa-Matti Loirille myönnettiin vuonna 2011 taiteen valtiopalkinto (MTV 2011).

3.2 Runojen tulkki

Suuren käänteen Loirin elämä sai, kun harrastelijasäveltäjä Perttu Hietanen esitteli hänelle sävellyksiään, joita tämä oli tehnyt Eino Leinon runoihin. Loiri itseasiassa unohti konserttinsa jälkeen Hietasen antamat kasetit Tavastian takahuoneeseen. Onneksemme kasetit kuitenkin vielä löytyivät, Loiri pääsi tutkimaan niitä ja suostui laulamaan kappaleet (Rajatieto TV 2018). Leinon runojen tulkittamisen avulla Loiri selvästi irrottautui komiikasta ja vältti leimautumisen pelkästään pelleksi ja kansannaurattajaksi.

Vesa-Matti Loirin ensimmäinen Eino Leino -albumi ilmestyi vuonna 1978 ja sen jälkeen niitä ilmestyi vielä kolme; Eino Leino 2 vuonna 1980, Eino Leino 3 vuonna 1985 ja Eino Leino 4 –

Päivän laskiessa vuonna 2001. Kaikille albumeille sävelen ja sovitukset ovat tehneet Perttu Hietanen ja Taisto Wesslin. Näiden levytysten myötä Eino Leinon tuotanto on tullut tunnetuksi koko Suomen kansalle ja kaikille sukupolville. Tunnetuimpien kappaleiden joukosta löytyy rakastettuja sävelmiä, kuten Nocturne, Elegia ja Lapin kesä. Kaikki nämä runot ovat nousseet suomalaisten suosikeiksi, eikä Loirin merkitystä niiden tulkitsijana voi väheksyä. Hannu Kankaanpää (1978) kertoo Eino Leino 1 -albumin kansitekstissä:

”Näille lauluille tuskin löytyisi parempaa tulkitsijaa kuin Vesa-Matti Loiri. Hän todella eläytyy Leinon runoihin ja analysoi niitä herkästi ja nöyryydellä. Oikeutta saavat Leinon tekstien hienot vivahteet, niiden lämpö ja ironia, mielenliikkeiden näennäinen kepeys, taistelu ja resignaatio, rentous ja sydämen lakkaamaton poltto.” (emt. 1978)

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

Työssäni olen käyttänyt laadullista tutkimusotetta ja tapaustutkimusta. Keskeisimpiä tutkimusmenetelmiäni ovat runo-/tekstianalyysi (diskurssianalyysi), tutkiva ja kokemuksellinen oppiminen, elämäkerrallisuus sekä kulttuurintutkimus. Seuraavassa selvitän työni keskeiset tutkimusmenetelmät.

4.1 Laadullinen tapaustutkimus

Tutkimukseni sisältää sekä laadullista tutkimusta, että tapaustutkimusta, joten sitä voi kutsua laadulliseksi tapaustutkimukseksi. Kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus on menetelmä, jossa kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä pyritään tutkimaan ja ymmärtämään kokonaisvaltaisesti. Tätä tieteellistä tutkimusta voidaan tehdä monella eri menetelmällä, joita yhdistää näkökulmat, jotka liittyvät muun muassa ilmaisuun ja kieleen, kohteen tarkoitukseen ja merkitykseen sekä kohteen esiintymisympäristöön ja taustaan. (Koppa 2015a.) Laadullinen tutkimus eroaa määrällisestä, eli kvantitatiivisesta tutkimuksesta siten, että siinä ei ole mittauksia eikä koeasetelmia. Tutkimus tarkastelee ihmistä, hänen kokemuksiaan ja elämismaailmaansa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Omassa työssäni laadullinen tutkimus ilmenee Leinon runojen, Loirin tulkinnan ja oman tulkintani analysoinnilla, ymmärtämisellä ja sanallistamisella. En tee tilastoja, vaan käsittelen hyvin abstraktejakin käsitteitä, tunteita, arvoja ja aatteita.

Tutkimusstrategiaa, jossa tutkitaan syvällisesti vain yhtä tai muutamaa ilmiökokonaisuutta tai kohdetta, kutsutaan tapaustutkimukseksi. Toisin kuin esimerkiksi survey-tutkimus, joka pyrkii yleistettävyyteen, tapaustutkimus yrittää tuottaa yksityiskohtaista ja intensiivistä tietoa valitusta tapauksesta. Silti tutkimuksen tuloksista voidaan usein löytää jonkinlaista yleistettävyyttä, koska se pyrkii tulkitsemaan ja ymmärtämään yksittäisiä tapauksia syvällisesti niiden omassa kontekstissaan ja hakee tietoa ilmiöön liittyvän toiminnan dynamiikasta, prosesseista, mekanismeista ja sisäisistä lainalaisuuksista. (Koppa 2015b.) Työssäni tutkin Eino Leinon elämää ja nimenomaan tiettyjä runoja, sekä kaikista Leino-tulkitsijoista nimenomaan Vesa-Matti Loirin tulkintoja. Tapaustutkimuksen kriteerit täyttää myös analyysini omista runotulkintoista, sekä konserttini rakentamisen prosessista.

4.2 Tutkiva ja kokemuksellinen oppiminen

Tutkiva oppiminen on pedagoginen malli, jossa toimitaan samaan tapaan kuin tieteellisessä tutkimuksessa (Hakkarainen & Lonka & Lipponen, 2001). Sen tavoitteena on ratkaista monimutkaisia ongelmia tai ymmärtää syvemmin tutkimisen kohteena olevia ilmiöitä ja sen prosessimalli on kehämäinen. Tutkiva oppiminen on syvenevä prosessi, jossa epämääräisistä kysymyksistä ja teorioista saadaan vaiheittain edeten täsmällisiä ja perusteltuja. (Seitamaa-Hakkarainen & Hakkarainen 2017.) Yksi tutkivan oppimisen muodoista on kokemuksellinen oppiminen. Se pohjautuu oppijan kokemuksiin ja kykyyn arvioida omia kokemuksiaan ja omaa oppimistaan, eli itsereflektioon. Oppimisen lähtökohtana on oppilaan tarpeet ja motivaatio, itseohjautuvuutta ja kasvua tuetaan. (Pylkkä 2018.)

Oma opinnäytetyöprosessini sisältää runsaasti tutkivaa oppimista. Olen käynyt läpi kaikki prosessin vaiheet miettiessäni opinnäytetyön aihetta, suunnitellessani konserttia, valitessani tarkemmin tutkittavia runoja, lukiessani Leinon runoja ja elämäkertoja, analysoidessani Loirin tulkintoja sekä tutkiessani omaa lopullista tulkintaani. Koko prosessin ajan olen tutkinut omaa taiteilijuuttani ja laulajaidentiteettiäni, sekä peilannut niitä Leinon ja Loirin ajatusmaailmoihin. Olen tehnyt työtä pitkälti yksin, mutta saanut tarvittaessa apua muilta. Lähtökohtanani oli se, että halusin pitää konsertin Leinon runoista ja minulla oli tarve kehittää omaa laulamista ja tulkintaani.

4.3 Runo- ja tekstianalyysi

Keskeisessä roolissa Leinon runojen työstämisessä lauluiksi on luonnollisesti runo-/tekstianalyysi. Koska minulle tärkeintä oli nimenomaan runojen sanoman ja tunteiden välittäminen, en keskittynyt juurikaan perinteiseen runon atomeiksi pilkkovaan syväanalyysiin, vaan tutkin runoja enemmän mielikuvien, teemojen, ajankuvausten ja symboliikan näkökulmasta. Runon tulkinnan rakentaminen on minulle hyvin intuitiivinen prosessi. Tulkinta lähtee niistä tuntemuksista, jotka runoa lukiessa syntyvät. Laulutulkinnan rakentuminen vie aikaa ja tulkinta syvenee vaiheittain. Aina voi löytyä uutta ja tulkinta voi muuttua radikaalistikin prosessin aikana. Prosessiin sisältyy paljon kuuntelemista ja runon lukemista ja vuosienkin jälkeen voi runosta aueta täysin uusia asioita erilaisten kokemusten myötä. Tulkinnan rakentuminen on siis sekä alitajuisia että tietoista.

Luin Pertti Lassilan (2000) kirjoittamaa kirjaa Runoilija ja rumpali – Luonnon, ihmisen ja isänmaan suhteista suomalaisen kirjallisuuden romanttisessa perinteessä, josta löysin valtavasti tietoa niin Leinin tavasta ilmaista ajatuksiaan, kuin suomalaisesta runoperinteestä yleisesti. Anne Helttusen ja Annamari Saureen (2002) kirjassa Elämä on suuri runo – Eino Leino, runoilija ja vaikuttaja on analysoitu kattavasti Leinin runokieltä sen kehitystä. Silmäilin myös Siru Kainulaisen, Kaisu Kesosen ja Karoliina Lummaan (2007) toimittamaa kirjaa Lentävä hevonen – Välineitä runoanalyysiin. Siinä pureudutaan tarkemmin runojen teoreettiseen tutkimiseen runotulkinnan eri näkökulmiin.

Runoanalyysissä perinteisesti vakiintuneita käsitteitä ovat:

- **Puhuja:** Kuka puhuu? Kirjoittaja vai joku muu? Mikä on puhujan näkökulma, äänensävy ja asenne?
- **Kielen kuvallisuus:** Millaisia metaforia, symboleita, personifikaatioita, vertauksia, allegorioita ja eufemismeja käytetään?
- **Rakenne:** Runo rakentuu säkeistä ja säkeistöistä. Käytetäänkö runomittaa? Rinnastukset, vastakohtat, aukot, näkökulman vaihtuminen, poikkeamat, intertekstuaalisuus (allusio), motiivit, tekstin asemointi, symmetria.
- **Rytmi ja lausetaso:** Mitallisessa runoudessa käytetään runojalkoja eli painotuksia, modernissa runoudessa soinnutusta; alkusoinnut ja loppusoinnut. Lausetason keinoja ovat muun muassa ellipsi, toisto, inversio, puhuttelu, sidesanat, ironia, kliimaksi ja antikliimaksi. (Auramo 2016; Turunen 2018.)

4.4 Etnografinen tutkimus

Ensimmäinen asia, mitä tein aloittaessani opinnäytetyöni kirjallista osuutta, oli se, että marssin kirjastoon ja lainasin sieltä useamman Eino Leinin elämäkertakirjan. Panu Rajala, Hannu Mäkelä sekä Anne Helttunen ja Annamari Saure ovat tehneet ansiokasta työtä Eino Leinin elämän koostamisessa monipuolisiksi elämäkertakirjoiksi. Niitä lukiessa on saanut hyvän käsityksen runoilijamestarin elämästä ja tuotannosta. Kun tunnen Leinin ajatusmaailmaa ja historiaa,

on minun paljon helpompi lähteä myös analysoimaan runoja ja muita Leinon tekstejä. On helpompi ymmärtää mitä hän tarkoittaa, kun puhuu esimerkiksi Hengen mahdista tai vapauden edestä taistelemisesta.

Tutkimuksellisesti kysymys on etnografisesta otteesta, jossa on tavoitteena kuvata ja selittää ihmisten toimintaa heidän omassa ympäristössään sekä ryhmän jäsenten käsityksiä ja tulkinnoita toiminnastaan ja ympäristöstään. Sitä voidaan tehdä erilaisilla laadullisilla menetelmillä. (Koppa 2015c.)

4.5 Kulttuurisidonnaisuus, kulttuurintutkimus

Kulttuurintutkimus on hyvin monitieteellistä ja se on yleensä humanistis-yhteiskuntatieteellistä tutkimusta. Kyse on ennen kaikkea siitä, että tekijän tutkiminen kytetään omaan kulttuuriseen ympäristöönsä ja aikaansa sekä juuriinsa. Suomen kirjallisuuden, kulttuurin ja politiikan historian yleinen tuntemus on ollut avuksi tässä prosessissa. Jotta voi ymmärtää Leinon käyttämää tarustoa, symboliikkaa ja vertauskuvia, täytyy tuntea Suomen ja muunkin maailman menneet vuosisadat hyvin. Mitä ja miten kirjoitti Aleksis Kivi? Entä Elias Lönnrot ja J.L. Runeberg? Mitä oli suomalaisen taiteen kulta-aika? Miten Suomen itsenäistymispyrkimykset näkyvät taiteessa? Tämänkin kaiken avaamisessa ovat jo edellä mainitut elämäkertakirjailijat tehneet valtavan työn. Toisaalta on myös mielenkiintoista tutkia, mitä Vesa-Matti Loiri on tehnyt tällä kaikella tiedolla omissa tulkinnoissaan, ja miten minä tuon esiin yli sadan vuoden takaiset tapahtumat ja vaikutteet omissa tulkinnoissani.

5 OPINNÄYTETYÖKONSERTTINI

Pidin Laulajan laulu -nimisen opinnäytetyökonserttini Keski-Pohjanmaan Konservatorion Sallissa keskiviikkona 9.5.2018 kello 20.00.

5.1 Konsertin suunnittelu

Ajatus Eino Leinon runoja sisältävästä konsertista syntyi jo vuosia sitten. Matkan varrella ajatus on kypsynyt ja syksyllä 2017 päätin, että valmistan konsertin, joka on opinnäytetyöni taiteellinen osa. Olin kuunnellut paljon Vesa-Matti Loirin Eino Leino -albumeja ja pidän niiden tekstilähtöisestä sävellyks- ja esitystavasta kovasti, joten valitsin esitettävät kappaleet nimenomaan Loirin tuotannosta. Ennen kuin päädyin tähän ratkaisuun, pohdin pitkään, että olisinko ottanut mukaan myös hyvän ystäväni Leinon runoihin säveltämiä kappaleita. Luovuin ajatuksesta, koska tuntui, että konsertista olisi tullut sillä hetkellä liian hajanainen ja kokonaisuudesta vaikeasti hallittava. Halusin ehjän ja ytimekkään kokonaisuuden. Tulevaisuutta ajatellen tämä on kuitenkin mielenkiintoinen idea ja olisi upeaa päästä esittämään Leinon runoihin sävellettyjä kappaleita, jotka on tehty juuri minulle.

Kappaleita valitessani tein päätöksen, että en halua ottaa mukaan kaikkein tunnetuimpia lauluja, kuten Nocturne ja Elegia, vain siksi, että ne ovat tunnettuja. Halusin laulaa konsertissa sellaisia tekstejä, jotka ovat minulle merkityksellisiä ja jotka juuri tällä hetkellä niin sanotusti kolahtavat. Halusin konsertista monipuolisen ja näin sinne valikoitui Eino Leinon tuotantoa laidasta laitaan.

Kun aloin toden teolla valitsemaan kappaleita konserttiin tammikuussa 2018, tajusin että jos ottaisin mukaan kaikki ne laulut jotka haluaisin, tulisi konsertista ainakin kahden tunnin mittainen. Jouduinkin tekemään rajua karsintaa minulle rakkaiden laulujen välillä. Vielä maaliskuussa tein viimeisiä muutoksia kappalelistaan. Lyötyäni esitettävät kappaleet lukkoon, aloitin niiden esityskuntoon harjoittelun. Työtäni helpotti se, että suurin osa kappaleista oli minulle tuttuja jo vuosien takaa. Tämän ansiosta koen päässeeni syvemmälle laulujen maailmaan.

Päänvaivaa tuotti esitysjärjestyksen miettiminen. Halusin luoda luontevan ja tunnelmallisen kaaren konsertille. Minulle oli alusta asti selvää, että "Se kuitenkin liikkuu!" on konsertin ensimmäinen kappale, joten lähdin siitä liikkeelle esitysjärjestyksestä rakentaessani. Kokonaisuudesta tuli lopulta toimiva ja Leinon tummasävyiset ja synkät runot saivat vastapainokseen satiirisia, kevyempiä ja elämäniloisempia tekstejä, luoden näin tunteikkaan draamankaaren.

5.2 Harjoitusvaihe

Tarvitsin tietenkin hyvän bändin tukemaan tulkintaani ja herättämään Leinon runot eloon. Kyselin koulukavereitani mukaan tähän hieman erilaisempaan projektiin ja kaikki lähtivät mielellään. Bändiin kuuluivat Olli Sippola (piano), Sampsa Kujala (kontrabasso), Oskari Paakki (Loota Percussion), Jon Selin (viulu) sekä Konsta Kivelä (sähkökitara). Kokoonpano oli siis huomattavasti erilainen kuin alkuperäisissä levytyksissä, joten meidän täytyi jonkin verran sovittaa kappaleita. Toimitin bändille nuotit, sovitimme niitä yhdessä ja saimme aikaan mielenkiintoisen ja monipuolisen kokonaisuuden. Ehdimme pitää vain muutamia harjoitukset, jossa kaikki soittajat olivat paikalla. Olin kuitenkin harjoitellut pianistin ja basistin kanssa kappaleet niin hyvään kuntoon, että muiden soittajien oli helppo tulla mukaan, eikä kiireinen aikataulu vaikuttanut laatuun. Aikaa valmistautumiselle oli riittävästi, vaikka ajoittain olinkin huolissani saisimmeko kaikki kappaleet ajoissa esityskuntoon. Soittajat olivat todella innoissaan siitä, että kerrankin he pääsevät tulkitsemaan runoja omilla soittimillaan. Usein laulaja on se, joka tulkitsee, mutta nyt koko bändi eli mukana runojen maailmassa. Olen todella tyytyväinen lopputulokseen. Yhteissoitto toimi ja minun oli laulajana helppo tukeutua bändiin ja keskittyä omaan ilmaisuuni.

5.3 Muut käytännön järjestelyt

Konsertin järjestäminen on paljon muutakin kuin itse musiikkia. Sain pitkällisen etsinnän jälkeen varattua konsertille tilan Keski-Pohjanmaan Konservatorion salista ja oppilaitoksen puolesta ääni- ja valotekniikkaa tuli hoitamaan Mika Paananen. Minulla oli jonkin verran toiveita valaistuksesta ja teinkin pienen valosuunnitelman.

Jotta konserttiini tulisi yleisöä, piti sitä tietenkin mainostaa. Melko viime hetkillä tartuin mainostukseen. Onneksi ystäväni Juuso Savolainen auttoi minua, otti kuvat, teki kaiken mainosmateriaalin ja lisäksi käsiohjelman (LIITE 1). Viikkoa ennen konserttia julisteeni (LIITE 2) oli koulun, kahviloiden, ravintoloiden ja kauppojen ilmoitustauluilla. Mainostin konserttiani lisäksi Facebookissa ja koulun info-tv:ssä.

Konsertti videoitiin kahdella kameralla sekä äänitettiin miksauspöydän kautta. Osia konsertista tulee mahdollisesti katsottavaksi johonkin internetin videopalveluun.

6 KOLME AIKAPERSPEKTIIVIÄ LAULUIHIN

Valitsin Leinon tuotannosta tarkemmin tutkittaviksi runot ”Se kuitenkin liikkuu!” ja Laulajan laulu. Runot ovat erityyppisiä; Se kuitenkin liikkuu! on paatoksellinen ja raskas, kun taas Laulajan laulu on kepeä ja lohduttava. Tarkoitukseni ei ole analysoida runoja tarkasti vaihe vaiheelta runoanalyysin keinoin, vaan keskittyä tulkintaan.

”Se kuitenkin liikkuu!”

*En enää pelkää. Yö on haihtunut,
ei mua enää hullun houreet vaivaa,
on murhe mulla työksi vaihtunut,
näen kukat, kummut sekä sinitaivaan
kuin ennen kuultavina, kirkkahina;
ja veren aallot hyrskyy valtavina,
ma tunnen voimaa vaikka vuoret siirtää,
taas aatos kantaa, pilvilöitä piirtää,
ja käsi sydämellä maailmalle
ma lausun, voitetulle voittajalle:
se kuitenkin liikkuu!*

*Kun vieno joutuu keskeen karkean,
niin useasti karkeampi voittaa.
Ken kuulee ärjyessä ulapan,
jos lapsi lammen heljän ääntä soittaa?
Ja lapsi vaikee. Min’ en vaiennut,
näin monta sortuvan, en sortunut,
ma opin sotalaulut lainehilta
ja tarmon julman taivaan jumalilta,
voin käyttää kalpaani kuin kanneltain,
löin monta iskua ja itse sain:
se kuitenkin liikkuu!*

*Se liikkuu sentään, sydän ylväs tuo,
min luulin murtuneen jo hautaan mustaan,
se päältään rautapantsarinsa luo,
se itkee, nauraa, hehkuu innostustaan.
Taas tohdin toivoa, taas tohdin luottaa,
taas eespäin nähdä, uutta aikaa uottaa,
näen tuhat silmissäni tulikerää,
maailmat syntyä, sydänhaaveet herää,
ja vaikka pettäis kaikkein muiden usko,
maa pimeneisi, haihtuis huomenrusko,
se kuitenkin liikkuu!*

Tähtitarha 1912

*Te tuokaa tänne Lapin tunturi
ja sydän tää sen alle haudatkaatte,
se senkin alla vielä liikkuvi,
maanjäritykset tuntea te saatte;
se polkekaa, se pistää kantapäähän,
se jäätäkää, niin kukat kasvaa jäähän,
se pankaa pihteihin, se katkoo pihdit,
se vangitkaa, niin vaikee vankinihdit,
ja voittolauluin kivikaaret kaikka,
kun irti, ihannoiden uutta aikaa,
se kuitenkin liikkuu!*

*Ma tiedän kyllä: tulee kuolema
ja elonlangan armaan poikki leikkaa,
voi olla kylmä, valju huomenna
se mies, mi tänään vereväisnä veikkaa,
maan alla maata, päällä multaa syli;
mut yli haudan, kuolemankin yli
käy vapaus, jolle sykki sydänkulta,
se elää, henkii, vaikka painaa multa,
se palaa liekin lailla syksy-öissä,
tyrannit pelkää, mutta kansain töissä
se kuitenkin liikkuu!*

*Ah, isänmaani, armas aatoksein,
suruni, riemuni ja itku illan,
ma sulle veisaan virttä Galilein,
kun tuuli leikkivi yön suortuvilla,
maa, metsä huokaa, nurmen kaste lankee.
Sua herättääkö edes hetki ankee?
En usko. Yössä myrkkyy-yrtit itää,
maan ohjaksia hengeet pienet pitää.
Mut alla tuskan, alla tuumuudenki
ja sorron, pimeyden, tään kansan henki
se kuitenkin liikkuu!*

Laulajan laulu

*En, enhän muuta ma tahdokaan
kuin laulaa, laulaa, niin laulaa,
kun laulut mun helkkyvät rinnassain
ja pyrkivät pitkin kaulaa.*

*Mitä voin minä sille, jos maailma
vain mulle se virsinä helkkää,
jos rytmejä on ilot ihmisten
ja surut on sointua pelkkää.*

*Ja minkä mä taidan, jos elämä tää
vain mulle on suuri runo,
mihin saimme me Luojalta langat vaan
ja Luojalta käskyn: puno!*

*Me punomme kehdosta hautahan,
me punomme, puramme jälleen,
kunis laulumme kuolema katkaisee
ja sen viemme me virittäjälleen.*

*Kuka viepi viisahan päätelmän,
kuka piirteli pilkkataulun,
kenen pivoss' on pieniä runoja vaan,
kenen kädessä sankarilaulu.*

*Mut olkoon se tunnelma, kompa vaan
tai miehen mietelmä syvä,
runot kaikki Luojalle kelpaavat,
jos runo on muuten hyvä.*

Sata ja yksi laulua 1898

*Ei huoli hän siitä, jos jossakin
ei yhtynyt tahto ja voima,
kun tahto vaan oli oikea
ja aatteen aateloima.*

*Ja katso hän ei, jos kompastuit
sinä joskus riimien kiviin –
kun loppu se oikein sointuvi vaan,
ei kulje hän rivistä riviin.*

*Oi, auttaos Luojani sointumaan,
mun lauluni loppu hyvin!
Oi, auttaos yhtenä heilumaan
mun lauluni latva ja tyvi!*

*Me laulamme kehdosta hautahan.
Kuink' kauvan, tiedä me emme.
Paras aina ois sointunsa sommittaa
kuin oisi se viimeisemme.*

*Runon hyvän jos mistä sen katkaisee,
niin runo on sentään runo –
näin ystävä aina sa yhdeks puuks
ne sielusi säikeet puno!*

6.1 Leino

Ensimmäiseksi käsittelen Eino Leinon runoja, sellaisena kuin hän on ne kirjoittanut. Pyrin ymmärtämään Leinon motiiveja runojen taustalla ja selvittämään mitä hän on ajatellut kirjoittaessaan niitä.

6.1.1 ”Se kuitenkin liikkuu!”

Eino Leino julkaisi vuonna 1912 runokokoelman Tähtitarha, josta löytyy ensimmäinen tutkimistani runoista ”Se kuitenkin liikkuu!”. L. Onerva, Leinon rakastettu kertoo, että Tähtitarhan ilmestyminen on taitekohta Leinon runoudessa. Kokoelman myötä hänestä kuoriutuu itsestään tietoinen, boheemi runoilija. (Helttunen & Saure 2002, 71.) Tähtitarha-kokoelmaa kritisoitiin ja sitä syytettiin epätasaisuudesta. Runot olivat ilmeisesti liian suorapuheisia ja sen vuoksi sitä pidettiin ryhdittömänä ja arvottomana. Pilkkarunojen seassa on kuitenkin todella hienoja runoja, kuten ”Se kuitenkin liikkuu!”. (Rajala 2017, 265.)

”Se kuitenkin liikkuu!” on vahva julistus vapauden, itsenäisyyden ja taipumattomuuden puolesta. Runon viimeinen säkeistö sitoo manifestin nimenomaan Leinon rakkaaseen isänmaahan, Suomeen ja Suomen itsenäistymispyrkimykseen. Isänmaa, kansa, sorto ja pimeys viittavat juuri niihin teemoihin, jotka kuvaavat 1900-luvun alun Suomea. Vuonna 1912 itsenäistyminen oli jo ovella, mutta ei sitä silti uskallettu ehkä täysillä kuuluttaa. Leino uskalsi, olihan hän vuosisadan alussa, Suomen syntymisen kriittisinä vuosina, pelottomin suomalaisuutta puolustanut kirjailija (Piippo 2017).

Leino maalaa kuvan suomalaisista taipumattomana, sisukkaana ja taistelevana kansana. Kansan voi polkea, mutta se pistää takaisin, sen voi jäädyttää, mutta se jäänkin kaunistaa. Se katkaisee pihdit, vaientaa vartijat ja kuollessaankin se elää. Heti runon ensimmäisissä säkeissä runoilija kertoo, että nyt kaikki on selvää; kansa on noussut horroksesta ja tulee taistelemaan niin kauan kuin on tarve. Sydän, jonka piti olla kuollut, elää sittenkin! Suomi, jonka valloittajat olivat yrittäneet sorrollaan nujertaa, liikkuu sittenkin! Leino runoilee toivosta ja haaveista jotka ovat taas täyttäneet tämän kansakunnan hengen. Vaikka koko muu maailma pimenisi ja katoaisi, niin Suomi on ja pysyy. Voimakasta ja jopa yltiöromanttista tekstiä, mutta juuri sitä sortovuosien aikana kansa tarvitsi.

Runossa on kuusi säkeistöä, jotka kaikki loppuvat säkeeseen ”se kuitenkin liikkuu!”. Loppusointuja Leino käyttää niin, että ne tulevat joko joka toiselle säkeelle tai välillä peräkkäisille. Säkeistöt ovat keskenään samanpituisia ja symmetrisiä. Tekstissä on paljon vastakohtia: kuultava-hyrsky, vieno-karkea, ärjyntä-heljä, itku-nauru ja kuolema-elämä. Näillä runoilija luo jännitteitä, jotka koukuttavat lukijaa. Kuvakieli on Leinolle tyypillisesti hyvin luontoaiheista: on kukkia, kumpuja, sinitaivas, aaltoja, ulappa, lampi, vuoria ja tuntureita.

Viittauksia löytyy historiaan ja kirjallisuuteen; Raamatussa kerrotaan, että sinapinsiemenen verran uskoa voi siirtää vuoria ja Leino kirjoittaa vuorten siirtämisestä. Tarkoittaako hän sillä, että kun me uskomme johonkin totuuteen, me voimme tehdä mitä vain? Tässä tapauksessa se totuus voi olla Suomen oikeus itsenäisyyteen tai yleisesti yksilön oikeus omaan vapauteensa ja itsenäisyyteensä? Viimeisessä säkeistössä lauletaan virttä Galilein. Filosofi ja fyysikko Galileo Galilei tuomittiin kirkonkiroukseen väitettyään, että auringon sijasta Maa liikkuu, mutta hän uskoi, että on oikeassa ja legendan mukaan tokaisi: ”Se liikkuu sittenkin” (Wilson 1996). Maailmassa on virallisia totuuksia, mutta sydämen totuus voi olla jotain muuta.

Runosta voi kuulla taiteilijan oman äänen; hän koki elämänsä sellaisena kuin runossa kirjoittaa. Hän pysyi uskollisena itselleen ja tunteilleen. (Mäkelä 2003, 39.) Työ ja murhe vuorottelevat ja siitä hän tässäkin runossa tilittää (Mäkelä 1997, 150–152).

6.1.2 Laulajan laulu

Vuonna 1898 Eino Leino julkaisi kokoelman Sata ja yksi laulua. Se on Leinon neljäs runokokoelma ja se sisältää nimensä mukaisesti 101 runoa sekä kolmiosaisen runosarjan Hymnin. Hymnin viimeinen osa Hymyilevä Apollo on Leinon yksi tunnetuimmista runoista ja eittämättä näyttävimpiä. Loppuosan lyhyempiä, sataayhtä runoa taiteilija on itse kuvaillut pieniksi, tyttöjen runoiksi. (Mäkelä 2003, 23.) Viimeinen näistä runoista on Laulajan laulu.

Laulajan laulu on helskyvä ja leikittelevä, mutta kuitenkin syvällinen. Se ikään kuin kiteyttää kokoelman yhteen runoon. Laulajan laulussa on 11 säkeistöä, mutta runo ei silti tunnu kovinkaan pitkältä. Säkeistöt ovat lyhyitä, vain neljän säkeen mittaisia. Säkeistöissä on loppusoinnut, toinen ja neljäs säe sointuvat yhteen, mutta ensimmäinen ja kolmas eivät. Monesta säkeistöstä löytyy myös alkusointuja. Runo myös näyttää ulkoisesti näppärältä; se on symmetrinen ja hyvän säkeistöjaottelun takia helppo lukea. Draaman kaari on tasainen, sillä siinä ei tapahdu mitään erikoista, mutta tunnelma pysyy hienosti.

Ensivilkaisulla Laulajan laulu saattaa vaikuttaa harmittomalta pieneltä laulelmalta, mutta kun siihen syventyy, löytyy siitä aivan uusi ulottuvuus. Kertoja laulaa, koska eihän mitään muuta tahdokaan tehdä. Kaikki mitä hän näkee ympärillään, ihmiset, ilot, surut, luonto, kaikki näyttäytyy hänelle musiikkina ja runoina. Hän vertaa elämää ja runoa; Luoja antoi meille tämän runon,

eli elämän, punottavaksemme. Ja mehän punomme. Kaikkien runot ovat erilaisia; on pieniä runoja, isoja runoja, syvällisiä, kepeitä ja pilkkarunoja. Ei ole väliä sillä, millainen meidän runomme on, kunhan vaan punomme hyvällä sydämellä. Luojamme ei välitä siitä, jos epäonnistumme välillä, vaan tärkeintä on se, että lopussa runomme sointuu. Laulaja pyytää vielä lopuksi Luoja auttamaan siinä sointumisessa.

Toinen tapa tulkita runoa on konkreettisempi: runo on tosiaan runo ja laulu on laulu. Vaikka laulutaitoa ei olisikaan, niin ei se haittaa. Vaikka runot olisivat vähän kehnonpuoleisia, ei se haittaa. Kun vaan yrittää parhaansa ja luottaa siihen, että Luoja hyväksyy kaikenlaiset laulut, niin kaikki menee hyvin. Epäonnistumiset ja virheet eivät ole niin tärkeitä kuin se, että laulaa suurella sydämellä.

6.2 Loiri

Vesa-Matti Loiri on aina pitänyt Eino Leinon runoista. Gramexin haastattelussa (2009) Loiri kertoo, että häntä on aina kiehtonut Leinon tapa ilmaista asioita. Laulajan kotona luettiin paljon, ja kirjahyllyssä oli Leinon runokirja. Hän muistelee:

”Sieltä minä löysin sellaisia kuvia ja ajatuksia, jotka jo silloin tuntuivat läheisiltä. En varmastikaan silloin vielä ymmärtänyt niistä paljon, mutta niistä avautui sellainen erikoislaatuinen maisema, joka jäi kiinnostamaan. Siihen oli pakko palata yhä uudelleen.” (Gramex 2009)

6.2.1 ”Se kuitenkin liikkuu!”

”Se kuitenkin liikkuu!” on Elegian ohella taiteilijalle tärkeimpiä tekstejä. Sen huomaa jo levytyksissä; Loiri on levyttänyt runon kaksi kertaa, Eino Leino 2 - ja Eino Leino 4 -albumeille. Versiot ovat erilaisia, onhan ne tehty yli kahdenkymmenen vuoden aikavälillä. Toisella Leino-albumilla oleva kappale on melko staattinen; kitarakomppi pysyy koko viiden ja puolen minuutin ajan samana. Reilu kolmekymmentävuotias Loiri käyttää taitavasti ääntään ja herättää runon eloon omaperäisellä äänellään. Laulu on kuitenkin vahvasti nimenomaan tekstin tulkintaa. Hän tulkitsee jokaisen sanan ja lauseen omalla tavallaan. Myös kappaleen lopussa on tehty selkeä viittaus Leinon runoon. Kappale ei nimittäin lopu perinteisesti, vaan hiljenee ja etääntyy. Se jatkaa liikettään, kunnes se on jossain muualla, mitä me emme voi enää aistia. Loiri kertoo,

että runo koskettaa häntä juuri siksi, että se päättyy toivon sanomaan; se kuitenkin liikkuu (Rajatieto TV 2018).

Toinen, vuonna 2001 julkaistu versio samasta runosta on aivan erilainen jo pituutensakin puolesta. Kappale nimittäin kestää lähes yhdeksän minuuttia. Musiikki on välillä raskasta rokkia ja välillä vain harmonikalla soitettua urkupistettä. Loiri tulkitsee tätäkin todella vahvasti. Nyt laulu on enemmän viipyilevää puhetta ja tuska on läsnä ehkä vielä konkreettisemmin kuin ensimmäisessä versiossa. Loirin mielestä tulkinta on aina henkilökohtainen näkemys ja niitä on hyvä olla erilaisia eri aikoina (Kantokorpi 2013).

Voi vain arvailla, mitä kaikkea Loiri on ajatellut näitä tulkintoja tehdessä. Suomi eli 1970- ja 1980-lukujen taitteessa rauhallista aikaa. Urho Kekkonen johti järkkymättömästi kansakuntaa kohti talouskasvua ja kylmä sotakin oli lientymään päin, joten uhka idästä ei ollut niin konkreettinen. Kävikö Loiri siis läpi niitä tunteja, mitä hän ajatteli Leinolla olleen runoa kirjoittaessa? Pyrkikö hän asettumaan suomalaisen itsenäistymismielisen ajattelijan nahkoihin? Oli miten oli, ovat nämä kaksi tulkintaa ehdottomasti vaikuttavimpia Loirin Leino-tulkintojen joukossa.

6.2.2 Laulajan laulu

Laulajan laulu löytyy Vesa-Matti Loirin ensimmäiseltä Eino Leino -albumilta. Tätä runoa en ole kuullut kenenkään muun säveltämänä kuin Perttu Hietasen ja ehkä juuri siksi se on niin raikas. Laulu alkaa pienenä laulelmana, juuri niin kuin Leinokin oli sen ajatellut. Tunnelma on kepeä ja leikkisä. Kappaleen alussa laulajaa säestää vain näppäilevä kitara ja basso, joten Loirin on helppo laulaa kevyesti ja lähes puhemaisesti. Loirin vahva tulkintahan johtuu paljolti hänen äänensä uskomattomasta repertuaarista; hän pystyy tuottamaan mitä erilaisempia äänensävyjä ja näin tekemään kappaleesta kuin kappaleesta mielenkiintoisen ja erilaisen.

Neljännän säkeistön alkaessa mukaan tulevat piano ja rummut ja Loirikin laulaa korkeammalta, mikä omalta osaltaan luo intensiteettiä. Nyt kappale alkaa nousta suurempiin mittoihin. Se ei silti muutu raskaaksi, siitä pitää Loiri ja koko bändi huolen. Viulisti tulee virtuoosimaisesti mukaan ja näin rento musiikillinen iloittelu pääsee valloilleen. Ei voi kuin nauttia Vesa-Matti Loirin tulkinnasta, hän osaa kertoa jokaisen säkeen erilaisella ja mielenkiintoisella tavalla. Erityisesti miellyttää tapa jolla hän sanoo ”puno!”, ”piirteli pilkkataulun” ja ”jos runo on muuten hyvä”.

Jos analysoi tarkkaan Loirin laulamista, ymmärtää miksi se kuulostaa niin erilaiselta ja mielenkiintoiselta. Hän nimittäin venyttää joitain tavuja epätavallisesti, painottaa yllättäviä sanoja ja tavuja ja soitattaa konsonantteja, esimerkiksi n-kirjainta. Esimerkiksi juuri viidennen säkeistön ”pilkkataulun” onkin ”pilkkataulunnnn”. Kaikki laulajat eivät tällaisesta pidä, mutta minun mielestäni se on vain upeaa tulkintaa. Ehkä tämä on Loirillekin eräänlainen tunnuslause, sillä lauletaanhan tässä: runot kaikki Luojalle kelpaavat, jos runo on muuten hyvä.

Laulun sovittamisessa on tehty mielenkiintoinen ratkaisu, nimittäin kahden viimeisen säkeistön paikkaa on vaihdettu. Vaihtaminen käy järkeen, sillä Leinon runo loppuu säkeisiin: ”näin ystävä aina sa yhdeks puuks / ne sielusi säikeet puno!” Toiseksi viimeinen säkeistö, joka siis Loirin levyttämässä laulussa on viimeinen, loppuu päättävämmin: ”paras aina ois sointunsa sommittaa / kuin oisi se viimeisemme.” Kun viimeisessä säkeistössä vielä palataan alun kevyeen kitaran ja basson kanssa lauleluun, loppuu laulu ikään kuin huokaukseen. Laulu on kokonaisuutena hieno ja tulkinta yksi Loirin parhaita. Hänelle sopii tummien sävyjen lisäksi tällainen leikitely erinomaisen hyvin.

Yksi asia mikä ihmetyttää satojen kuuntelukertojen jälkeenkin on se, että Loiri on vaihtanut neljännessä säkeistössä olevan ”kunis”-sanan tilalle ”kaunis”. En millään ymmärrä mitä hän ajaa takaa, sillä tällä tavoin tekstissä ei vaikuta olevan mitään järkeä: ”kaunis laulumme kuolema katkaisee / ja sen viemme me virittäjälleen”. Kunis on kuitenkin mielestäni vain runollinen vaihtoehto kunnes-sanalle, eikä kaunis sovi lauseeseen mitenkään. Ehkä vaihdon takana on jotakin syvempää viisautta, tai sitten se on vain inhimillinen erhe. Tätä pitäisi varmaankin kysyä laulajalta itseltään.

6.3 Vanhala

Olen kuunnellut todella paljon Vesa-Matti Loirin Eino Leino albumeita, joten hänen tulkintansa ovat minulle hyvin tuttuja. Olisi siis voinut helposti käydä niin, että imitoin vain kaiken mitä Loiri tekee. Tätä pyrin välttämään sillä, että tutkin runoja myös paljon ilman musiikkia. Näin, vaikka kuulinkin päässäni Hietasen sävelmät ja Wesslinin sovitukset, pystyin syventymään runon sanomaan paremmin. Uskon, että olen löytänyt näistä runoista jotain uutta ja toivon mukaan pystyin sen tuomaan esille konsertissani.

6.3.1 ”Se kuitenkin liikkuu!”

”Se kuitenkin liikkuu!” on eräänlainen alkusysäys koko projektilleni. Löysin vajaa kymmenen vuotta sitten YouTube-videopalvelusta videon, jossa Vesa-Matti Loiri laulaa kyseisen kappaaleen tv-studiossa vain pianon säestyksellä. Tuota esitystä ei enää internetistä löydy, mutta muistan edelleen hyvin tarkasti, millainen se oli. Vaikka olen kuunnellut Lapin kesää ja Nocturnea jo nuorena, niin ”Se kuitenkin liikkuu!” iski syvemmälle kuin mikään runo aiemmin. Sen halusin laulaa ja sen sain laulaa lopulta muiden runojen kanssa.

Koska laulan nimenomaan Loirin versioita näistä runoista, puuttuu minultakin tämän runon viimeinen säkeistö. En halunnut ottaa sitä mukaan, sillä minusta runo toimii itselleni paremmin ilman sitä, se vapauttaa laajempaan tulkintaan. Vaikka Leino runossa puhuukin vahvasti nimenomaan kansan vapautumisesta, Suomen itsenäistymisestä, niin minulle kyse on myöskin henkilökohtaisesta taistelusta; vaikka kuolema uhkaa, niin minun lauluni liikkuu. Vaikka muut yrittäisivät painaa minua alas ja masentaa, niin minähän en taivu, vaan laulan ja näytän maailmalle, että se mitä teen, on minulle tärkeää ja uskon siihen. Olen sen verran kansallisromanttikko itsekkin, että ajattelen totta kai tätä laulaessani myös laulavani suomalaisena sorrettuna. Nyt Suomi on itsenäinen ja vapaa, mutta silti riittää tämän maan puolesta taisteltavaa nykyajan globaalissa maailmassa. Tässä runossa on monta tasoa ja löytyy monta tapaa tehdä vaikuttava tulkinta. Tällä kertaa tulkitin laulun nimenomaan henkilökohtaisena taisteluna.

Tämä taisteluasenne saa voimaa myös änkytyksestäni. Minua on änkytykseni vuoksi pidetty erilaisena, jotenkin huonompana ihmisenä. On haukuttu tyhmäksi ja sanottu, ettei minusta mitään voi tulla, kun en osaa edes puhua. Leinon tekstit ja eritoten tämä runo antaa minulle toivoa. Laulu minulta onnistuu ja aion laulaa niin kauan kuin voin. Uskon, että minulla on lauluni kautta paljon annettavaa ihmisille. Haluan auttaa muitakin näkemään, että uskolla voi todellakin siirtää vuoria, niin kuin Leinokin julistaa.

Viimeiset viisi kuukautta minulla on lähes päivittäin soinnut päässäni runon ensisäkeet ”En enää pelkää, yö on haihtunut / ei mua enää hullun houreet vaivaa.” Uskon, että kun olen näitä mielessäni laulanut, niin ne ovat alkaneet vaikuttaa minuun positiivisesti. En tosiaan enää pelkää niin paljon. En pelkää laulamista, esiintymistä, oman haavoittuvaisuuden paljastamista enkä omana itsenäni olemista. Tästä syystä aloitin konsertin juuri tällä kappaleella ja näillä sanoilla. Minä en enää pelkää. Minä laulan.

6.3.2 Laulajan laulu

Laulajan laulu oli konserttini nimikkokappale ja sen viimeinen kappale ennen lisänumerona toiminutta Lapin kesää. Valitsin nimenomaan tämän laulun viimeiseksi, sillä halusin päättää konserttini kepeään ja iloiseen tunnelmaan. Leikittelyn lisäksi runo oli hieno lopetus sille kaa-
 ralle, jonka olin luonut. Konsertti eteni avauskappaleen ”Se kuitenkin liikkuu!”:n paatokselli-
 sesta manifestista Kumpi on kauniimpi? -runon moraalisen oikeutuksen pohdinnan kautta Ja
 vuodet ne käy -laulun ilmoitukseen siitä, että henkeni voin antaa, mutta mieltäni nuorta en
 milloinkaan. Tämä kaikki kiteytyy Laulajan laulun ensimmäisessä lauseessa: ”Ei enhän muuta
 ma tahdokaan, kuin laulaa, laulaa niin laulaa.” Niin, enhän minä muuta tahdo.

Koen vahvasti olevani laulaja. Minulle on annettu laulun lahja ja voin käyttää sitä monella ta-
 valla. Voin laulaa oopperaa, lied-musiikkia, musikaalilauluja, virsiä tai Eino Leinon runoihin sä-
 vellettyjä lauluja. Ei haittaa, vaikka välillä epäonnistun ja teen virheitä, sellaista on elämä. Ei
 haittaa, vaikka kaikessa en olekaan kovin hyvä. Tärkeintä on, että minä uskon itseeni ja teen
 täysillä kaiken mitä teen.

Laulajan laulu oli mahtava päätös konsertilleni. Tunnelma oli vapautunut, ja koko bändi sai vain
 nauttia soittamisesta. Uskon, että yleisö nautti myös musiikin ja runouden ilosanomasta, jota
 me saimme olla julistamassa. En halunnut imitoida Loiria, joten en ainakaan tarkoituksella
 käyttänyt mitään loirimaisia maneeereja tässäkään laulussa, lauloin vain rennosti ja annoin si-
 sältäni virrata laulun iloa. Minä, niin kuin Loirikin, päätin laulun runon toiseksi viimeiseen sä-
 keistöön ja säkeisiin ”paras aina ois sointunsa sommittaa / kuin oisi se viimeisemme.” Mieles-
 täni se on hienosti sanottu. Ihmisen tulisi pyrkiä elämään ”kuin viimeistä päivää”, eli tehdä asi-
 oita silloin kun voi. Opiskella, matkustaa, tutustua uusien ihmisiin ja haastaa itseään. Uskon,
 että tätä Leinokin osaltaan tarkoitti kirjoittaessaan Laulajan laulun.

Tämä laulu jää ohjelmistooni pitkäksi aikaa, yhdessä ”Se kuitenkin liikkuu!”:n kanssa. Toivon,
 että voin vielä tulevaisuudessa esittää näitä lauluja ja että ne voisivat koskettaa ihmisiä.

7 LOPPUSANAT

Olen edellisissä luvuissa analysoinut konserttiani, Leinon runoutta, Loirin tulkintoja, omaa tulkintaani ja laulajaidentiteettiäni niin paljon, että nyt on vain yhteenvedon aika.

Koko opinnäytetyöprosessi oli raskas, aikaa vievä ja haastava. Samaan aikaan se kuitenkin antoi paljon. Olen tätä työtä tehdessäni oppinut valtavasti Eino Leinosta, Suomen kirjallisuudesta ja historiasta, Vesa-Matti Loirista, tulkinnan rakentamisesta, konsertin järjestämisestä, sekä tietenkin itsestäni ja omasta laulajaidentiteetistäni. Minulla on nyt paljon enemmän valmiuksia tehdä omia konsertteja ja omia tulkintoja, koska olen analysoinut tekemistäni niin monelta kantilta. Olen kehittynyt lisäksi laulajana, sillä olen pääaineeltani klassinen laulaja, eikä esimerkiksi bändin kanssa soittaminen ja mikrofonin käyttö ole ollut kovinkaan tuttua ja varmaa. Laulutekniikkani on kehittynyt, kun olen yrittänyt luoda mielenkiintoisia ja koskettavia tulkintoja.

Taiteellisena osana toiminut konsertti ja sen järjestäminen oli kokonaisuutena huomattavasti suuritöisempi kuin tämän kirjallisen osion kirjoittaminen. Siksi kirjoitin suurimman osan opinnäytetyöstäni vasta konsertin jälkeen, eli toukokuussa 2018. Vaikka pitkän tutkimuksellisen työn kirjoittaminen stressasi, ei se lopulta tuottanut ylivoimaisia hankaluuksia. Minulle oli alusta asti selvää, että en lähde tekemään lauluista laajaa musiikkianalyysia ja tutkimusta, sillä en kokenut sitä tarkoituksenmukaiseksi tässä yhteydessä. En myöskään tehnyt Leinon runoista tarkkaa teoreettista runoanalyysia. Olisin voinut ne molemmat tehdä, mutta silloin tämä opinnäytetyö olisi kasvanut väitöskirjan mittoihin. Halusin keskittyä ennen kaikkea tulkintoihin ja laulujen sanomaan, sekä omaan laulajaidentiteettiini.

Uskon, että tätä opinnäytetyötä voivat hyödyntää laulajat, jotka ovat vielä epävarmoja oman laulajaidentiteettinsä kanssa. Toivon, että omat kokemukseni voisivat rohkaista lukijoita kokeilemaan omia rajojaan ja uskomaan itseensä. Lisäksi uskon, että laulajat voivat saada tästä työstä paljon apua oman henkilökohtaisen tulkinnan rakentamiseen. Olen työssä perehtynyt melko syväälle Eino Leinon sielunmaailmaan, joten varsinkin Leinon tekstien tulkitsijoille uskon tästä työstä olevan hyötyä. Toiveenani on, että eri instrumenttien opettajat saisivat tästä työ-

kaluja oppilaidensa yksilölliseen kohtaamiseen ja empaattiseen opettamiseen. Jokaisella ihmisellä on omat traumansa ja lukkonsa, mutta kun niihin suhtaudutaan kunnioittavasti ja tukien, voi kehitystä tapahtua ja kahleista vapautua.

Olen ihmetellyt, miksi aikamme suuren tulkitsijan Vesa-Matti Loirin Leino tulkinnoista ei löydy kovinkaan paljon tietoa. Tästä hämmästyksestä lähti liikkeelle ajatusleikki mahdollisesta haastattelusta liittyen Eino Leinoon. Haluaisin kysyä Loirilta itseltään, miten hän on rakentanut omat tulkintansa. Onko niissä jokin kaava, vai luottaako hän enemmänkin intuitioon? Työskenteleekö hän yksin? Millainen säveltäjän ja sovittajan rooli on? Toivon, että voisin tällaisen haastattelun toteuttaa ja sisällyttää sen johonkin työhön. Se toimisi ikään kuin jatkumona tälle opinäytetyölle.

Minun ja Eino Leinon yhteinen matka on vasta alussa. Toivon mukaan pääsen yhdessä upean bändini kanssa esittämään valmistamiamme kappaleita ympäri Suomea ja tuomaan omalta osaltamme Leinon sykähdyttävää runoutta tunnetuksi koko kansalle ja eritoten nuorelle polvelle. Leinon runoja on sävelletty todella paljon myös klassisen laulumusiikin puolella, joten silläkin saralla minulla riittää mielenkiintoisia haasteita vuosiksi eteenpäin. Tämän prosessin läpi käytyäni uskon olevani valmiimpi tekemään omia tulkintojani myös klassisen musiikin saralla.

LÄHTEET

Aro T. 2010. Vesku. MTV. Saatavissa: <https://www.mtv.fi/viihde/elokuvat-ja-arvostelut/arvosteluarkisto/artikkeli/vesku/2828720>. Viitattu 31.5.2018.

Aunila, S. Vesa-Matti Loiri Jumalten keinussa. Elävä arkisto. YLE. Julkaistu 21.12.2006. Päivitetty 01.12.2011. Saatavissa: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2006/12/21/vesa-matti-loiri-jumalten-keinussa>. Viitattu 25.5.2018.

Auramo M. 2018. Runoanalyysi. Saatavissa: <http://lyseo.org/ai/kirjoitelmat/runoanalyysi.html>. Viitattu 27.5.2018.

Hakkarainen K. & Lonka K. & Lipponen, L. 2001. Tutkiva oppiminen. Älykkään toiminnan rajat ja niiden ylittäminen. Porvoo: WSOY.

Helttunen, A. & Saure, A. 2002. Elämä on suuri runo. Eino Leino, runoilija ja vaikuttaja. Helsinki: WSOY.

Himberg P. Vesa-Matti Loiri tuntee Turhapuron. Elävä arkisto. YLE. Julkaistu 12.05.2008. Päivitetty 27.09.2013. Saatavissa: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2008/05/12/vesa-matti-loiri-tuntee-turhapuron>. Viitattu 28.5.2018.

Kainulainen S. & Kesonen K. & Lummaa K. (toim.) 2007. Lentävä hevonen. Välineitä runoanalyysiin. Tampere: Vastapaino.

Kantokorpi, O. 2013. Kun Loiri ylittää rampin. Kirkko ja Kaupunki. Saatavissa: <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/kun-loiri-ylittaa-rampin>. Viitattu 25.5.2018.

Karlson, A. 2009. Loiri laulaa aina täysillä. Gramexpress 4/2009, Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry:n asiakaslehti, 6-9. Saatavissa: https://www.gramex.fi/easydata/customers/gramex/files/gramexpress/gramexpress_2009-4.pdf. Viitattu 25.5.2018.

Kirjasampo. 2018. Helkavirsiä. Saatavissa: https://www.kirjasampo.fi/fi/kulsa/kauno%253Aa-teos_52579. Viitattu 25.5.2018.

Koppa. 2013. 1900-luvun alun lyriikka. Eino Leino nostaa lyriikan tasoa. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: https://koppa.jyu.fi/avoimet/taiku/kirjallisuuden_aikajana/1900-luvun-suomalainen-kirjallisuus/1900-luvun-alkupuoli/eino-leino-nostaa-lyriikan-tasoa. Viitattu 25.5.2018.

Koppa. 2015a. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>. Viitattu 26.5.2018.

Koppa. 2015b. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/tapaustutkimus>. Viitattu 26.5.2018.

Koppa. 2015c. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/etnografinen-tutkimus>. Viitattu 29.5.2018.

Kouvolan Sanomat 12.7.1972. Kumu piinasi HJK:ta melkein koko ottelun. Saatavissa: <http://personal.inet.fi/urheilu/futisnet/leikekirja/Loiricup1972.jpg>. Viitattu 25.5.2018.

Lassila, P. 2000. Runoilija ja rumpali. Luonnon, ihmisen ja isänmaan suhteista suomalaisen kirjallisuuden romanttisessa perinteessä. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Leino, E. 1915. Eräs tilinteko. 25 vuotta runoilijana. Esipuhe. Elämän koreus. Kustannusosakeyhtiö Kirja. Saatavissa: <https://www.kainuuneinoleinoseura.fi/eino-leino/eras-tilinteko-25-vuotta-runoilij/>

Leino, E. & Mäkelä, H. (toim.) 2003. Virta venhettä vie: Eino Leinon elämä ja runot. Keuruu: Otava.

Lempinen, M. Taiteilijan toinen puoli. *Veikkaaja*. 2011. nro 51–52, s. 12-21, Sanoma News Oy.

Lindfors, J. Vesku Loiri tuli tutuksi kaatuilusta ja ploirismista. Elävä arkisto. YLE. Julkaistu 25.06.2009. Päivitetty 07.08.2017. Saatavissa: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2009/06/25/vesku-loiri-tuli-tutuksi-kaatuilusta-ja-ploirismista>. Viitattu 25.5.2018.

MTV. 2011. Vesa-Matti Loiri sai taiteen valtionpalkinnon. Saatavissa: <https://www.mtv.fi/uutiset/kulttuuri/artikkeli/vesa-matti-loiri-sai-taiteen-valuationpalkinnon/2025664#gs.YnkM3o4>. Viitattu 31.5.2018.

Mäkelä, H. 1997. Eino Leino, Elämä ja runo. Keuruu: Otava.

Nevala, M. 1997. Leino, Eino. Kansallisbiografia-verkojulkaisu. *Studia Biographica* 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Saatavissa: <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/2833>. Viitattu 25.5.2018.

Piippo, E. 2017. Eino Leino ja isänmaa. Kajaani: Esko Piippo.

Rajala, P. 2017. Virvatuli. Eino Leinon elämä. Helsinki: WSOY.

Rajatieto TV. 2018. RTV esittää: Kohtaamisia Vesa-Matti Loiri. Saatavissa: <https://youtu.be/dlahwluloDY>. Viitattu 28.5.2018.

Rytsä, P. & Säilynoja J. Vesa-Matti Loiri: Huilumies. Elävä arkisto. YLE. Julkaistu 29.01.2007. Päivitetty 23.04.2015. Saatavissa: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2007/01/29/vesa-matti-loiri-huilumies>. Viitattu 25.5.2018.

Saaranen-Kauppinen A. & Puusniekka A. 2006. KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html. 26.5.2018.

Turunen T. 2018. Tekstianalyysin käsitteitä. Saatavissa: <https://peda.net/kotka/lukiokoulu-tus/karhulanlukio/opiskelu/oppiaineet/jk/sjsk/%C3%A4idinkieli-8/taisto-turunen/tkl>. Viitattu 27.5.2018.

Wilson F. 1996. Galileo and the Rise of Mechanism. Saatavissa: <http://web.archive.org/web/20070617145754/http://www.rit.edu/~flwstv/galileo.html>. Viitattu 28.5.2018.

KIITOS

Äiti, isä ja sisarukset kaikesta
Jenna suunnittelusta ja tuesta

Ystävät myötäelämisestä

Bändi ja muut opiskelijakaverit rohkaisusta
Laulunopettajani Enna, Sirkka ja Lasse minun uskonnisesta
Junso kuvista, julisteista ja käsiohjelmasta

Mika äänistä ja valoista

Eino Leino runoista

Vesa-Matti Loiri tulkinnasta

&

Kaikki valtias elämästä

 Centria
AMMATTIKORKEAKOULU

LAULAJAN LAULU

SAMPSA VÄNNHALAN OPINNÄYTETYÖKONSERTTI

KONSERVATORION SALLI
KE 9.5.2018 KLO 20.00
VAPAA PÄÄSY

LAULAJAN LAULUT:

Se kuitenkin liikkau!

Tulkaa kotiin

Löysäläisen laulu

Väinämöisen laulu

Kun muistelen

Filosofeerava ylioppilas

Kumpi on kauniimpi

Ja vuodet ne käy

Laulajan laulu

MUUSIKOT:

Sampsa Vanhala – laulu

Olli Sippola – piano ja kitara

Sampsa Kuujala – kontrabasso

Oskari Paakki – Loota

Konsta Kivellä – sähkökitara

Jon Selin – viulu

Valot ja ääni: Mika Paananen

Julistite ja käsiohjelma: Juuso Savolainen

Laulajan laulu on konsertti, jota on suunniteltu pitkään. Eino Leinin runot ovat vaikuttaneet minun syvästi ja vihdoin pääsen itse tulkitsemaan niitä omalla äänelläni. Kaikki konsertissa esitettävät kappaleet löytyvät Vesa-Matti Loihin Eino Leino -albumeilta ja niihin sävelen ovat tehneet Perttu Hietanen ja Taisio Wesslin. Loihin on levyttänyt kaikki Leinin rakastetuimmat runot ja näin tehnyt Leinin runoutta tunnetuksi koko Suomen kansalle. Bändi on yhdessä sovitannut kappaleet kokoonpanolle sopiviksi, tekstin ehdoilla.

LAULAJAN LAULU

SAMPSA VANHALAN
OPINNÄYTETYÖKONSERTTI

KE 9.5.2018
KLO 20.00
VAPAA PÄÄSY

KONSERVATORION SALI
PITKÄNSILLANKATU 16

 Centria
AMMATTIKORKEAKOULU